

CONCEPCIÓ GUZMÁN ROS

“A mi em diuen Concepció Guzmán Ros i vaig nèixer el dia 22 de febrer de 1910 al carrer de l'Església d'Aldaia. Sóc filla de pare aldaier i mare alaquasera. A món pare li deien Aleixos Guzmán Taberner i a ma mare Concepció Ros Medina. Sóc la major de nou germans que érem a casa. Encara que vaig nèixer a Aldaia, de ben xicoteta em vaig criar a Alaquàs a casa del meus iaïos Vicent Ros i Concepció Medina, que eren el moliners del molí d'Alaquàs.”

Per aquelles dades del seu naixement, un oncle seu, germà de sa mare, va patir un accident mortal al carrer del Convent: El matxo que portava enganxat al carro, li soltà un parell de coces davant de ca *la Rioja* que li van tallar la vena aorta i li va causar la mort. Aquest succés va tindre unes conseqüències terribles per a la família perquè era un xic fadrí que festejava amb Maria *la de l'Hort de Montalt* i estaven a punt de casar-se.

El mateix dia que la *tia* Conxeta va complir un any, nasqué un germanet seu. Aleshores, els seus pares decidiren que se n'anara a viure una temporada amb el seus iaïos per a consolar-los. La temporada es va perllongar fins als nou anys.

El molí d'Alaquàs va ser l'escenari on va passar la major part de la seua infantesa. Hi acudien els homes de la Música Primitiva per assajar totes les nits. El seu iaïo havia sigut un dels primers directors de la banda, però en eixe moment era un home major que ajudava el que podia al nou director Francisco Tàrraga. Els músics assatjaven davant el molí, en una ereta rajolada que hi havia al camí del Rotllet, utilitzada pels seus iaïos per estendre el forment després del llavat.

Com totes les xiquetes del poble, va acudir a l'escola de *doña Assumpció* fins els 9 anys, compartint amb l'escola els jocs del carrer:

“De xiqueta recorde que jugava amb les amiguetes a fer teatre, jo era la directora i també era la que escrivia en paperets el que volia que digueren elles. Una vegada isqué al teatre de les monges doctrineres que feren una obra sobre la vida de Santa Rosa. Jo, com era molt xicoteta, em vaig ficar a plorar. Veges tu quina artista! Encara com els plors duraren poc i encara s'arreglà la cosa.”

Als nou anys, la *tia* Concepció tornarà a Aldaia a la casa dels seus pares perquè ha de cuidar d'un germanet que pessava ja més que ella al qui passejava al braç. L'any 1924 va entrar a treballar en una fàbrica de ciclers. Es tracta d'un

taller xicotet on sols treballaven tres persones. Dos quinzets per dia serà el seu primer sou.

“Com era un jornal molt curtet, quan vaig trobar un altre taller que em pagava més ho vaig deixar. Al taller dels Cabreros vaig treballar fins els divuit anys. Després em vaig quedar a casa ajudant ma mare.”

La *tia* Concepció recorda aquells anys d'adolescent com una de les èpoques més feliç de sa vida.

“A mon pare li agradava tocar la guitarra i de nit eixíem tota la família a la porta de casa, on mon pare començava a tocar i el meu germà major, que tenia una veu molt bona, i jo, cantàvem les cançons de moda. La gent del veïnat solia acudir amb les cadires per asseure a la porta i formaven un gran rogle. A mon pare li agradaven les albadès i a voltes, quan s'equivocàvem, ens deia vinga, no passa res, tot queda a casa. Són coses entranyables de la família que és agradable recordar.”

Aquestes cançons, evocades per la *tia* Conxeta i que pertanyen a les cançons populars de l'època, interpretades per les rondalles de l'U i el Dos, seran rescataades i enregistrades en la seua pròpia casa a la dècada dels anys noranta pels mitjans de comunicació de València.

Cançons com *La pescatera* són autèntiques joies. Vegeu si no:

“Jo tinc una pescatera
que pesca gamba a volatí
i agafe jo la cistella
i de l'Albufera me'n vinc jo ací.
Ai, quina alegria,
quan el veig a ell!
I agafe jo la cistella
i els dos de parella
qui compra paixell!”

O bé cançons de caràcter al·lusiú de quatre versos:

“La xica que vol casar-se
i als vint-i-cinc no festeja
quan més es mira a l'espill
més se li *antoixa* que és lletja.”

Pel carrer de sa casa d'Aldaia passava tots els dies Jesús *el Pastoret* per deixar-li herba als conills. *El Pastoret* era cosí segon d'ella i solien passejar junts per l'estació d'Aldaia els diumenges mentre s'establien els passos d'un llarg festeig.

La *tia* Concepció s'escapava a Alaquàs quan tenia ocasió per veure els seus iaïos. Junt a ells es va criar en la seua infantesa, on tenia amigues de tota la vida. Els seus iaïos van morir l'any 1939.

L'any que es va proclamar la República (1931), la *tia* Conxeta va establir les seues relacions amb Jesús *el Pastoret*. El seu nuvi no arribà a fer la mili, però va ésser reclutat quan va esclatar la guerra, i conduït al front. La *tia* Conxeta recorda els anys de la guerra amb amargor:

“Durant la guerra, la meua família va estar perseguida. A ma casa van vindre tres voltes a regirar-ho tot, buscant la meua germana perquè volien que els diguera on s'amagava un germà nostre que estava perseguit: El meu germà Vicent es va amagar perquè no volgué anar al front. Abans d'amagar-se ens va advertir: No vull que ningú ho pague per mi. Si la cosa es fica mal, ja sabeu on estic. Al final, el van traure a la força i se l'emportaren al front de Madrid. Mai hem tingut constància d'on el mataren.”

“Mon pare i la meua germana Flora també van estar amagats en diferents llocs. Foren anys terribles i de gran necessitat. Tancaven les fàbriques per manca de treball. A les cases dels llauradors, s'emportaven les marraixes d'oli, els fessols, les creïlles... A la porta de ma casa, els milicians feien guàrdia per controlar la gent que venia a ajudar-nos. Ho passarem molt malament. No tinc vergonya de dir-ho, nosaltres visquérem gràcies a la caritat de la gent. Jo era l'única que podia fer feines per les cases i em donaven un duro de jornal: Un duro valia sols un ou. Tots els dies que cobrava li portava l'ou a la meua germana a l'amagatall on estava amagada.”

Després de nou anys de festeig, la *tia* Concepció i Jesús *el Pastoret* es van casar pel civil en primera instància i després, quan va acabar la guerra, es tornaren a casar per l'església a Aldaia, el dia 23 d'agost de 1940. Van ser els padrins de les noces el *tio* Hilari *el del Forn* i Maria *la Molinera*. A la cerimònia va assistir un grapat de familiars, mentre que celebraren el dinar a casa dels pares del *Pastoret*.

“Vam tindre tan sols un dia de festa. L'endemà del casament, el meu marit ja anà a repartir l'herba pel poble.”

Després de les noces, van viure amb els pares del seu marit, compartint les dependències de la casa. Aportaren un senzill mobiliari: El llit, la taula, les cadires...excepte la roba, poques coses més completaven el parament. Eren temps difícils amb molta austeritat.

“Durant els primers cinc anys de la postguerra, no hi havia res de menjar a les cases. A ma casa, la situació no va ser tan roïna gràcies a un *tio* meu, germà de ma mare que treballava de moliner en un molí de nou moles, el molí de Cabot a València i, és clar, a casa no ens faltava el pa.”

El matrimoni va tindre tres fills i una filla. Jesús, el fill major, naix el dia 7 de juny de 1940; Vicent, el 23 d'agost de 1942; José, el 30 d'agost de 1946 i Maria el 20 de març de 1951.

El seu marit va deixar la marxa de l'herba l'any 1964. Tants anys de treball li havien proporcionat uns estalvis que va invertir en una fàbrica de xapes que va funcionar amb règim associatiu. La fàbrica es va construir en un camp que tenia a la *baixà* dels Fondos.

L'any 1991 es va convocar a Alaquàs per primera vegada el certamen de poemes dedicats a la Mare de Déu de l'Oivar. El seu fill Vicent va ser clavari fundador d'aquest certamen i l'animà a participar-hi. Ella no havia participat mai en aquesta classe d'esdeveniments, fins i tot mai havia participat en un esdeveniment així ni havia escrit cap poema en la seua vida. No obstant això, es va presentar amb el poema titulat *Per què Mare, per què?* i obtingué el segon premi.

El II certamen de poemes a la Mare de Déu de l'Olivar es tornà a convocar el 1992. La *tia* Concepció repeteix l'experiència. Aquesta vegada es tornà a presentar amb el poema titulat *Pregària a la Verge de l'Olivar* i va guanyar el primer premi. Va ser la darrera vegada que va participar-hi, ja havia complit vuitanta-dos anys i la salut començava a jugar-li males passades.

El seu home, Jesús *el Pastoret* la va deixar per sempre el dia 5 de maig de 1996. Des d'aleshores, la salut de la *tia* Concepció s'ha agreujat: Roman assegada a l'agruñadora i necessita ajuda per gitar-se o aixecar-se. Els seus fills, a peu de guarda, la vetlen nit i dia.

Ramon Tarín i López

